

HISTORIA ECCLESIAE

Commemoratio

140 éve született Ravasz László (1882–1975)

Induljunk ki onnan, hogy 1880-ban költözött Bánffyhunyadra Kelemen-
telkéről az a székely házaspár, akiknek gyermekeik, köztük Ravasz László
is már Kalotaszegen születtek. Hadd meséljen erről ő maga:

„Születtem 1882. szeptember 29-én Bánffyhunyadon, Ravasz György és Gönczi
Róza házasságából, második gyermekül. Két testvérem volt: Bella, egy évvel idő-
sebb és György, kettővel fiatalabb, aki ötéves korában meghalt, anyám hetven év
múlva is siratta.”¹

Ez a korai haláleset meghatározta a család életét. Édesanyja kéziratai között
Ravasz László a következő verset találta öccse gyerekkori halálára nézve:

Van egy földem,
Ez minden birtokom.
A mesgyéjét
nagyon sokat járom.

[...]

De drága föld!
Nekem nagy kincset ér.
Nem is adnám
e földön semmiért;

Pedig nincsen
Gyémántbánya benne,
Csak kisfiam
Porladó teteme.”²

Édesapja, Ravasz György reál tantárgyakat tanított a bánffyhunyadi magyar
állami iskolában: számtant, fizikát és természetrajzot oktató tanár volt. Nem volt
szakszerű pedagógiai képzettsége. Ugyanis érettségi bizonyítványa és gazdatiszti

---

¹ Ravasz László: *Emlékezéseim*. Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, Budapest 1992, 9.

² Uo. 19.

oklevele alapján bízták meg oktatással, viszont eredményesebb és kedveltebb tanár volt, mint fiatal kollégái. Ravasz László így ír apja pedagógiai módszeréről:

„Világosan, sőt élvezetesen magyarázott, jól kérdezett, a tanulókat ambicionálta, óráit érdekessé, derültté tette, a családiasság benyomását keltette, jól alkalmazott összefoglalásokkal és ismétlésekkel a megtanult ismeretanyagot nem engedte elillanni.”³

Ahogy apja tanítási módszerére, úgy családi életükre is érvényes volt a családi központúság: „Egész gyermekkoromon áthúzódik az erős családiasság.”⁴

Tehát születése, fiatalkora az 1867-es kiegyezéssel elkezdődött gazdasági virágkor, a dualizmus második felére esett. A gazdasági virágzás érvényes volt Kalotaszegre, és azon belül Bánffyhunyadra is. Iskolai tanulmányait Bánffyhunyadon kezdte, középiskolai tanulmányait viszont a székelyudvarhelyi főgimnáziumban folytatta, mivel Kolozsváron hastífuszjárvány ütötte fel a fejét. A szülők választása azért esett Székelyudvarhelyre, mivel ott Gönczi Lajos, Ravasz László édesanyjának testvére volt a főgimnázium igazgatója, s egy másik közeli rokon, Ravasz Árpád látta el az internátus felügyelői megbízatását. De egyszer még vissatért szülőhelyére, ugyanis 1906–1907 közö segédlelkészként szolgált Bánffyhunyadon.

Minden bizonnyal az otthoni indíttatás határozta meg egész életét, viszont még sok más hatás is gazdagította e tehetséges embert. A tökéletesség igénye nélkül hadd emeljek ki néhány olyan vonatkozást eme kiemelkedő egyéniség életéből, püspöki szolgálatából, nevelési és nemzetiségekkel való együttéléstről vallott felfogásából, illetve egyháztanából, ami – gondolom – nemcsak számomra lehet tanulságos. Gyökössy Endre ezt írja Ravasz László *Emlékezéseim* című önéletírásához írt előszavában:

„Ám, kit ne érdekelne személye, és egyetemes magyar és egyháztörténeti szempontból az a kor, amelyben élt, és kortársai, akikkel kapcsolatba került ez a történelmi jelentőségű és sok kegyelmi ajándékkal megáldott ember, egyházunk egyik legnagyobb, ha nem legnagyobb püspöke.”⁵

Teológuskoromban (1993–1998), tanáraink kezdeményezésére – jelképes, ismeretgazdagító és tanulságos „kampány” volt ez – a teológus ifjúságnak szavazattal kellett kiválasztania a sok kiemelkedő püspökegyéniség közül azt, aki ismereteik alapján a legtöbbet tett, és szolgálata a leghitelesebbnek bizonyult egy-

³ Ravasz László: *Emlékezéseim*, 15.

⁴ Uo. 27

⁵ Gyökössy Endre: Előszó. Ravasz László. In: Ravasz László: *Emlékezéseim* (5–6), 5.

házunkban. Érdekes módon Ravasz László kapta a legtöbb szavazatot. Bizonyára amiatt is, hogy teológiai tanulmányaink során éppen akkor kezdtük megismerni Ravasz László teológiai hagyatékát, és igyekeztünk megszerezni is megjelent könyveit. Szinte rajongtunk érte, mert úgy éreztük, hogy írásai segítségével jobban meg tudjuk ragadni Krisztust. Ezt kívánta elérni az *Alfa és Omega* prédikációs kötetével is, amelynek előszavában meg is fogalmazta:

„De ha te is segítesz, kedves olvasó, a tarka kövekből kiveheted azt a dicsőséges Arcot, aki a pátmoszi agg látásán sugárzott át mint a felkelő nap a völgyek ködén: „Én vagyok az Alfa és az Omega, kezdet és vég, ezt mondja az Úr, aki van és aki vala és aki eljövendő, a Mindenható” (Jel.1,8).⁶

Teológiai tanulmányaim után, amikor Brassóban voltam segédlelkész, egy antikváriumban sikerült megvásárolnom prédikációs köteteit, amelyeket most is szívesen veszek kezembe, mert gazdag szókincse, háttérismerete, aktualitása, elbeszélői tehetége és metaforikus beszédmódja most is lenyűgöz. Prédikációiban Krisztus élő és ható személy, aki magával ragad. Élő példája annak, hogy a lelkipásztor értéke elsősorban az igehirdetési szolgálat minőségében és engedelmesség útján mutatkozik meg, amint ezt ő maga is vallotta:

„A lelkipásztornak annyi tekintélye és méltósága van, amilyen tisztán hirdeti az Igét, s amilyen mértékben engedelmeskedik az Ige parancsának.”⁷

Igehirdetésben bátorítani két világháborúban, 1956-ban, majd a kommunista rendszerben nem volt könnyű. Bárcsak e neves elődünk példája hatással lenne igehirdetési szolgálatunk megújulására! Erre nagy szükség lenne ma is globalizálódó, értéktelenedő, háborúkkal, járványokkal terhelt világunkban.

Ma, amikor értékrendünk válságban van, úgy gondolom, hogy az emberi lét értelme most is a személyre szabott isteni küldetés teljesítése. Mindenkinek a saját élete, harca az, hogy ezt a küldetést felismerje, teljesítse, és egykor majd elszámoljon vele.

A küldetés teljesítésére való felkészülés egyik eszköze a nevelés. De mit értünk ma a nevelésen mi, akiknek nevelnünk kell az utánunk jövő nemzedéket? Ravasz László ezt írja a nevelésről:

„A pedagógusok egész világnézetet tudtak megépíteni arra a gondolatra, hogy *a világnak a legfőbb törvénye a nevelés*. Ez az a főér, amely által az egész emberiség

⁶ Ravasz László: Előszó. In: uő: *Alfa és Omega. Prédikációk, beszédek, cikkekek*. I. kötet. Franklin-Társulat, Budapest [1932], (V–VI.) V.

⁷ Ravasz László: *Hazafelé... Elmélkedések és imádságok*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1990, 393.

szellemi életereje szakadatlanul megújulva árad. A meglevő nemzedékek legfőbb gondja, legnagyobb parancsa az, hogy mindazt, amivel bír, maradék nélkül, sőt megtévezve adja át a következő nemzedéknek. De ez ne csak leltári átadás legyen, hanem egyszersmind új világteremtés. Legegyetemesebb munka tehát ez: *a felnőtt neveli a gyermeket.*⁸

Ravasz László nevelési felfogásása arra a sajátos nézetére épít, hogy a gyermekek „apró ígéhirdetők”. A gyermekek Krisztuséi, tehát vigyázzunk rájuk, ne tekintsük őket saját tulajdonunknak.⁹

„Minden gyermek kezdet és lehetőség arra, hogy ez az elrontott világ megszépüljön és jobba legyen. Amíg az anyák szülnek, addig Isten nem adja fel a reményt romlott teremtményéért, az emberért. Éppen ezért minden gyermek nemcsak lehetőség, hanem zálog is arra, hogy jönni fog egy jobb világ, mert Isten világművész, márpedig minden művész: optimista.”¹⁰

Érdemes azt is felidézni, hogy miként vélekedett a más nemzetiségekkel való együttélés kérdéséről. Az 1921-es esztendő vízváltató volt Ravasz László életében, ugyanis a Dunamelléki Református Egyházkerület püspökévé választották, s így el kellett válnia szülőföldjétől. Erdély elhagyását, amely számára lelki megrázkodtatást jelentett, a mindkét földrajzi területre kiterjesztett haza eszméjének segítségével tudta feldolgozni.

„Ha nem élt volna bennem személyes bizonyossággal, hogy Erdély és Magyarország egy föld, egy ország, egy haza, úgy éreztem volna, hogy árulást követtem el szülőhazám ellen. De így tele voltam határtalan örömmel, mint a madár, amelynek kinyitották kalitkáját, hogy a fészkére szállhasson.”¹¹

Nem tért vissza többé Erdélybe, de tanulságos a magyar–román együttélésre vonatkozó gondolata:

„Amíg román és magyar egymást emészti, pusztítja, s halálos ellenségként vérzik el egymás kardjától, az erdélyi kérdés nincs megoldva, akármelyik lesz úrrá a má-

⁸ Ravasz László: A gyermek mint nevelő. In: uő: *Alfa és Omega. Prédikációk, beszédek, cikkek*, I., (321–323) 321. Ld. még Kun Mária: Ravasz László és a nevelés. In: *Studia Reformata Transylvanica* XLVII, (2003/1–2), (170–185) 174.

⁹ *Isten szava a nevelőkhoz. Dr. Ravasz László, Muraközi Gyula, Farkas József előadásai.* Kecskeméti Református Könyvtár 8. Kecskeméti Református Szent Ekklezsia, Kecskemét 1948, 4.

¹⁰ Ravasz László: A gyermek királyi tiszte. In: uő: *Isten rostájában. Beszédek írások.* II. kötet. Franklin-Társulat, Budapest [1941], (400–402) 401.

¹¹ Ravasz László: *Emlékezéseim*, 151–152. Ld. még Sas Péter: Ravasz László dunamelléki református püspök hivatalos levelezéséből. In: *Egyháztörténelmi Szemle* XVII. (2016/3), (62–80) 62.

sik felett. Az erdélyi kérdés akkor van megoldva, amikor kelet és nyugat, román és magyar, egy magasabb szintézisbe megbékül és a mindkettőt összefoglaló emberi eszmény közösségében egymást segítve Erdélyt, ezt a drága földet, amely felett a meghasonlás átka lebeg, a kiengesztelődés országává teszi.”¹²

Hadd tanuljunk ma is tőle egyházi életünk, istentiszteletünk gyakorlása kérdéseiben, amikor a járványügy után sokan nem tértek vissza a templomokba, hanem inkább csak online követik azokat:

„A református ember legalább minden vasárnap templomba megy. Akármilyen jó a rádiója s azon akármilyen neves igehirdető beszél, az élő gyülekezetet nem pótolja semmi. Ez olyan, mintha egy édesanyának azon egy városban lakó gyermekei anyjuk nevenapját mind külön-külön, magányosan ünnepeznék. Az ünnepet éppen az teszi széppé és lélekemelővé, hogy együtt és közösen ünnepelnek. Templomba menésre senkit sem szabad erőltetni, de a gyülekezetbe mindenkit hívogatni kell.”¹³

Hadd zárjuk e rövid megemlékezést a háláról írt soraival:

„Csak a hálás ember lehet boldog ember, csak a hálás ember elégedett ember, csak a hálás ember egyensúlyozott lélek. S mégis ezt az egyet, a hálátosságot tanulják meg legkevésbé az emberek.”¹⁴

Törekedjünk megismerni még jobban e hagyatékot, és Istennek adjunk hálát ezért a gazdag, példamutató életért!

Gombár Sándor

---

¹² Sas Péter: Ravasz László dunamelléki református püspök hivatalos levelezéséből, 63.

¹³ Ravasz László: *Hazafelé... Elmélkedések és imádságok*, 393

¹⁴ Ravasz László: *Gondolatok*. A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest 1996, 115.